

Holländer, P.: Abriß einer Rechtsphilosophie.

Strukturelle Überlegungen

Schriften zur Rechtstheorie. Heft 211. Duncker & Humblot. Berlin 2003, 119 s.

Jan Filip*

Počátkem roku 2003 zaznamenala – mohu-li to tak říci s ohledem na národnost autora – česká právní věda významnou událost, kterou je třeba alespoň formou anotace zaznamenat. Nebývá totiž příliš častým jevem, aby v renomovaném německém vydavatelství, jakým bezesporu Duncker & Humblot jsou, vyšel překlad práce zahraničního autora, *nota bene* autora z bývalého východního bloku. Právnímu filosofovi Pavlovi Holländerovi (v současnosti soudce Ústavního soudu) se to podařilo formou publikace, která shrnuje jeho právně filosofické studie z poloviny 90. let. Je to přitom již jeho druhá práce, která byla v Německu vydána. První (Rechtsnorm, Logik und Wahrheitswerte. Versuch einer kritischen Lösung des Jörgensenschen Dilemmas) vyšla rovněž v prestižním vydavatelství Nomos v Baden – Badenu v roce 1993.

Předmětem práce jsou zejména taková věčná témata (autor hovoří o „nekončícím příběhu“) jako pojem právní normy, spor pozitivismu a iusnaturalismu a problém spravedlnosti nebo naopak aktuální témata jako pojem právních pravidel a právních principů. Nepovažuji na tomto místě za potřebné blíže komentovat způsob, jakým autor traktuje uvedené problémy a k jakým dochází výsledkům. Anotovaná práce je totiž z velké části překladem již v roce 2000 všehrdem vydaného díla „Nástin filosofie práva. Úvahy strukturální“. Některé její pasáže přitom byly již dříve publikovány v Právniku nebo ve sbornících z konferencí, kterých se autor jako referent účastnil. Pouze poznamenávám, že na poměrně malé ploše seznamuje i německého čtenáře s přístupy naší právní vědy ke klasickým i novým paradigmátům právní teorie a filosofie. Stačí jen uvést pouhý výčet otázek, jako jsou kognitivismus a non-kognitivismus, problém platnosti právních norem, regulativnost, obecnost, preskriptivní a deskriptivní normativní věta, modality normativnosti, regulativ a imperativ, pravidlo, norma a princip, nepsané principy a prameny práva, odlišnosti přirozenoprávního a pozitivistického pojetí práva, pojetí spravedlnosti a přístupy k ní atd. Již to svědčí o širokém záběru práce a náročnosti jejího zpracování. Významné je v této souvislosti i to, že se německý čtenář (a německy čtoucí čtenář) může seznámit s naší právní filosofií, jejími přístupy k uvedeným problémům. Co

je však podle mého názoru rovněž významné, je to, že autor alespoň v některých pasážích neargumentuje pouze příklady z judikatury zahraničních soudů (zejména Spolkového ústavního soudu), ale sahá rovněž po judikatuře naší. Současně tak zahraničního čtenáře seznamuje s významnějšími nálezy Ústavního soudu (k prezidentským dekretům, k počítání času v ústavě, respektování nálezů Ústavního soudu obecnými soudy, anonymním svědkům, restitucím, protiprávnosti komunistického režimu, otázky rovnosti) a jejich filosofickým a právně hodnotovým základem. I v tom spatřuji velký význam této práce. Ne všechny příklady však autor do překladu zahrnul (např. usnesení z roku 1998 o chráněné oblasti Pražského hradu a svatovítské katedrále).

Odlišnosti oproti české verzi jsou dány jednak časovým odstupem (spor s Nejvyšším soudem se odehrál před pěti lety), jednak spíše logikou překladu a potřebou zachovat ráz německého filosofického vyjadřování (pro úvahy tohoto druhu zvláště vhodného) a přizpůsobit mu původní český text. Dokonce se mi zdá, že v některých pasážích je německý překlad textově přesnější a výstižnější než jeho český originál. Popravdě řečeno jsou často české „originály“ problematickým překladem německých termínů do češtiny, takže zpět v německém prostředí znějí daleko přirozeněji – srov. např. „příkazy k optimalizaci“ oproti „Optimierungsgebote“, „spor“ (i v češtině mělo být správně „rozpor“) oproti „Widerspruch“. Samozřejmě, že o řadě míst překladu lze diskutovat – např. zda je přesnější překlad pro výraz „vykonatelný“ jako „ausführbar“ (autor) nebo „vollstreckbar“, čemuž bych dal asi přednost (obdobně „Gut“ pro „dobro“ nebo „statek“), zda je správné uvádění určitého členu tam, kde má být podle českého originálu člen neurčitý atd. Možná je to dáno i německou důkladností při pořizování textu, což v případě našich nakladatelství není obvyklé, a je to řešeno poznámkou, že za jazykovou úpravu práce odpovídá autor. Rovněž tak srovnání redakční úpravy práce české a německé verze je velmi poučné (tomu ovšem odpovídá i prodejní cena), i když i zde se mi zdá sporné, že se nepoužívají nová vydání citovaných prací. Např. kapesní komentář k Základnímu zákonu SRN (Jarass, Pieroth) je použit

* Prof. JUDr. Jan Filip, CSc., Katedra ústavního práva a politologie Právnické fakulty Masarykovy univerzity, Brno

i v roce 2003 podle 2. vydání z roku 1992, ačkoli již vyšlo vydání šesté. Ještě spornější je to u argumentace starou švýcarskou ústavou z 1874 (tzv. nepsaná základní práva), když nová ústava z roku 1999 (mezi oběma vydáními práce přijatá) v tomto směru přináší řadu změn.

Názorové posuny oproti české verzi jsem prakticky nezaznamenal, pokud za ně nebudeme považovat takové formulační posuny jako to, že v českém vydání autor výslovně prohlašuje, že sdílí Klokočkův názor na pojetí suverenity (ve sporu s Pavlíčkem, Šamálkem a dalšími), zatímco v německé verzi píše, že pro

Klokočkův názor „spricht vieles“, což asi není totéž. Problémem zde ovšem je, že německý čtenář o pozadí tohoto sporu příliš mnoho vědět nebude a měl být proto prezentován i názor druhé strany sporu (tentokrát nikoli rozporu).

Možná alespoň nyní tento úspěch přece jen přiměje dosud váhající, aby se s Holländerovou prací seznámili. Je v ní přitom celá řada pasáží, které si zaslouží nejen důkladné studium, nýbrž i důkladnou odbornou kritiku. Uvidíme, jaký ohlas bude mít práce u německé odborné veřejnosti. Lze si přát, aby byl co největší.